

فصل پنجم

توانمندی‌های استان فارس

درس دوازدهم قابلیت‌ها و جاذبه‌های گردشگری استان

در اهمیت پارسیان و تمدنی که بر جای گذاشته‌اند، می‌توان گفت اولین حکومت مقتدر و امپراطوری ایرانی را در این مرز و بوم بر جای گذاشتند که آوازه آن در فرهنگ جهانی خودنمایی می‌کند. این استان پیشینه‌ای هم‌پایه تاریخ ایران دارد و همواره یکی از مراکز شکل‌گیری و شکوفایی تمدن‌های کهن ایران زمین به‌شمار می‌رود.

شکل ۲-۵- نقش رستم - مرو دشت

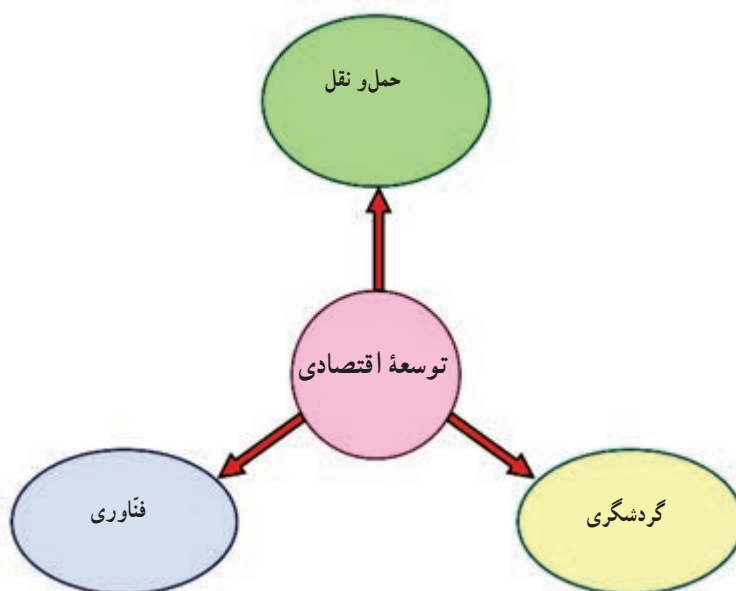

شکل ۱-۵- شهر دارابگرد - داراب

اگر قرار باشد که آثار تمدنی کشورها در یک مسابقه مشارکت داده شوند ارائه تخت جمشید از ایران کافی است که ما را در ردیف پنج کشور اول جهان قرار دهد. همچنین گسترش فرهنگ اسلامی در میان مردم فارس موجب خلق آثار تحسین‌برانگیزی از سوی مسلمانان ایرانی شد و همین آثار به سرزمین فارس اهمیت خاصی بخشیده است.

گردشگری

امروزه به دلیل توسعه روزافزون صنعت و فناوری، افزایش نسبی درآمد مردم و عوامل دیگر، مسافرت از نوع گردشگری به یک رفتار اجتماعی همگانی تبدیل شده و کشورها و مناطق زیادی از این رهگذر توانسته‌اند درآمدهای هنگفتی را برای خود فراهم کنند. استان فارس با داشتن جاذبه‌های انسانی و طبیعی می‌تواند کمک زیادی به توسعه اقتصادی و اجتماعی خود کند. کارشناسان سه عنصر اساسی را برای توسعه اقتصادی هر مکان در قرن ۲۱ تعیین کرده‌اند. این سه عنصر عبارت‌اند از: حمل و نقل، گردشگری و فناوری.

شکل ۳-۵ - نمودار توسعه اقتصادی

جالب است بدانیم که از این سه اصل، اولین و مهم‌ترین عنصر را گردشگری به حساب آورده‌اند. استان فارس در این زمینه توانمندی‌های زیادی دارد (با دو مورد دیگر در فصل‌های بعد آشنا می‌شوید).

شکل ۴-۵ - حرم متبرک حضرت احمد بن موسی (ع) معروف به شاهچراغ - شیراز

شکل ۵-۵- بی بی دختران شیراز

در کشور ما گام‌های نخست در توسعه این بخش برداشته شده است، به گونه‌ای که اکنون بیش از ۵۰ هزار نفر به‌طور مستقیم در زمینه گردشگری مشغول به کارند. از این تعداد در استان فارس در حال حاضر ۴۵۰۰ نفر در این صنعت شاغل‌اند. گردشگری و خودباوری: نهرو، نخست‌وزیر هند در کتاب نگاهی به تاریخ جهان می‌نویسد: من هرگاه در برابر ایران و تمدن ایران قرار می‌گیرم، ناخودآگاه سر تعظیم فرود می‌آورم.

مجموعه‌های گردشگری فارس متعلق به قبل و بعد از اسلام همگی تبلور اندیشه و هنر انسان‌های رشد یافته الهی در زمینه‌های علوم، فنون، هنر، فلسفه، کلام و عرفان است و ما می‌توانیم با ارائه نکات بی‌شمار مثبت تمدن انسانی الهی خویش به گردشگران از هر قوم و ملتی که باشند آنان را به راه‌های رستگاری بشریت رهنمون باشیم و نقش سازنده‌ای در تحولات فرهنگی جهان ایفا نماییم، همان‌گونه که شعر بلند شاعر شیرین سخن شیراز شیخ مصلح‌الدین سعدی:

بنی‌آدم اعضای یک پیکرند	که در آفرینش ز یک گوهرند
چو عضوی ب‌درد آورد روزگار	دگر عضوها را نماند قرار
تو کز محنت دیگران بی غمی	نشاید که نامت نهند آدمی

سال‌هاست که بر تارک سازمان ملل می‌درخشد.

شکل ۵-۶- تخت جمشید مرودشت

شکل ۵-۷- تخت جمشید

قدمت سکونت آریایی‌ها در این استان، حکومت‌های هخامنشیان و ساسانیان و بعد از آن حکومت‌های اسلامی، همگی آثار و بناهایی را از خود بر جای گذاشته‌اند که بازدید از آنها هدف بسیاری از گردشگران داخلی و خارجی است.

برخی از جاذبه‌های مهم استان فارس

- بنای تخت جمشید و آرامگاه‌های سعدی و حافظ سه شاخص مهم تمدن فارس است که باعث اعتبار جهانی این استان افتخارآفرین شده است. به همین دلیل گفته می‌شود که شهر شیراز باید به عنوان پایتخت همیشگی فرهنگی ایران زمین معرفی شود.
- در مقایسه با استان‌های دیگر بیشترین امامزاده‌ها و مراکز مذهبی کشور، در این استان قرار دارد.
- از نظر داشتن موزه‌ها، خانه‌ها و مدارس قدیمی استان فارس در سطح بسیار مطلوبی قرار دارد.
- مهمان‌نوازی و خون‌گرمی از جمله رفتارهای مثبت مردم این دیار است که یکی از مهم‌ترین عوامل جذب گردشگر به‌ویژه گردشگران خارجی به حساب می‌آید. روی خوش نشان دادن به افراد غریبه، مهم‌ترین اصل در جلب نظر گردشگران است. این موضوع به شدت مورد تأیید سازمان جهانی گردشگری بوده است.

شکل ۸-۵- مسجد مشیر شیراز

شکل ۹-۵- مسجد اعظم گراش

توانمندی‌های استان

- هنرمندان و معماران این استان با ذوق و سلیقه خود آثاری را بر جای گذاشته‌اند که هر کدام در نوع خود بی‌نظیر و یا کم‌نظیر است و آوازه هنر این هنرمندان در خارج از مرزهای ایران هم شنیده می‌شود شما حتماً در مورد ساخت بنای تاج محل یکی از بناهای تاریخی مشهور هندوستان توسط یک معمار شیرازی شنیده‌اید.
- بیشترین سهم دریاچه‌های کشور در یک استان متعلق به استان فارس است.
- تنوع آب و هوا و طبیعت زیبای فارس ظرفیت عظیمی را برای رونق طبیعت‌گردی در فارس ایجاد کرده است.

انواع جاذبه‌های گردشگری

توان‌ها و جاذبه‌های گردشگری در این استان را می‌توان به دو دسته کلی تقسیم کرد :

شکل ۱۰-۵- آبشار مارگون- سپیدان

شکل ۱۱-۵- تنگ براق اقلید

- ۱- **جاذبه‌های طبیعی** : جاذبه‌های طبیعی در حقیقت همان جاذبه‌هایی‌اند که انسان در به‌وجود آوردن آنها دخالتی نداشته است. در استان زیبای ما جاذبه‌های طبیعی بسیار فراوان است؛ از آن جمله می‌توان به پدیده‌های زیر اشاره کرد :
- **دریاچه‌ها** : بختگان، طشک‌نی‌ریز و کافت‌ر که علاوه بر تأثیر مثبت بر آب و هوای محلی خود به دلیل داشتن اکوسیستم طبیعی و زیبا از مناطق گردشگری فارس محسوب می‌شود.
- **رودخانه‌ها** : کر، شاپور، دالکی و قره‌آقاج که با سیراب کردن زمین‌های کشاورزی مجاور خود موجب رونق اقتصاد کشاورزی فارس شد و به اطراف خود طراوت و زیبایی بخشیده است.
- **آبشارها** : مانند آبشارهای مارگون، تنگه براق و استهبان که از مناظر دیدنی فارس محسوب می‌شود.
- **چشمه‌های آب گرم** : با داشتن ارزش درمانی، به ویژه در فصل بهار و تابستان گردشگران درمانی و تفریحی را جذب می‌کند.
- **ناهمواری‌ها** : ناهمواری‌ها و مناظر زمستان آن می‌تواند نیمه شمالی فارس را به قطب گردشگری تبدیل نماید.
- ۲- **جاذبه‌های انسانی** : جاذبه‌های انسانی به جاذبه‌هایی گفته می‌شود که توسط انسان‌ها ساخته شده‌اند که عبارت‌است از :
- **جاذبه‌های باستانی** : که از ابتدا تا پایان حکومت ساسانیان در این استان به‌وجود آمده‌اند همچون تخت جمشید و نقش‌رجب و رستم در مرو دشت، مقبره کوروش در پاسارگاد، شهر بیشاپور در کازرون، قلعه دارابگرد در داراب و قلعه دختر در فیروزآباد.

شکل ۱۲-۵- بازار مشیر - شیراز

شکل ۱۳-۵- خانه ضیائیان شیراز

— **جاذبه‌های تاریخی:** همچون مجموعه‌های زندیه، مشیر و قوام در شیراز و فسا و داراب و خانه‌های قدیمی که به‌طور عمده از زمان قاجاریه در این استان به جای مانده‌اند و توسط سازمان میراث فرهنگی به ثبت رسیده‌اند و یا به موزه تبدیل شده‌اند؛ به عنوان نمونه، از خانه ضیائیان در محله سنگ سیاه و در مجاورت آرامگاه سیبویه می‌توان نام برد که مجموعه‌ای زیبا شامل پنجاه تصویر از بزرگان دینی و اجتماعی بر دیوارهای این خانه و بر روی کاشی‌های رنگی منقوش شده است.

— **جاذبه‌های مذهبی:** که جزو جاذبه‌های فرهنگی قلمداد شده و عبارت‌اند از: امامزاده‌ها، مساجد و مدارس تاریخی و تکیه‌ها و حسینیه‌ها مانند امامزاده سید شجاع‌الدین فراشبند و امامزاده اسماعیل فسا.

— **جاذبه‌های فرهنگی:** سعدیه — حافظیه — سیبویه در شیراز و مقبره شیخ بیضاوی در سروستان.

شکل ۱۴-۵- امامزاده شهید — فراشبند

شکل ۱۵-۵- سعدیه - شیراز

شکل ۱۶-۵- حافظیه - شیراز

شکل ۱۷-۵- دستبافته‌های کوچ‌نشینان فارس

شکل ۱۸-۵- مجتمع پولاد کف

شکل ۲۰-۵- مسجد جامع عتیق - شیراز

شکل ۱۹-۵- سرچشمه رودخانه شش‌پیر - سپیدان

شکل ۲۲-۵- کاخ اردشیر - فیروزآباد

شکل ۲۱-۵- مسجد نصیرالملک - شیراز

راهکارهای توسعه گردشگری در استان فارس

شکل ۲۳-۵- نمایی از استادیوم حافظیه - شیراز

تاکنون فعالیت‌های زیادی برای جذب گردشگر انجام گرفته است، اما برخی راهکارهای دیگر می‌تواند به رونق و توسعه این صنعت در استان بینجامد که عبارت‌اند از:

۱- تأسیس رشته دانشگاهی با عنوان گردشگری در دانشگاه‌های استان

۲- جهت دادن سرمایه‌گذاری‌ها به سوی صنعت گردشگری

۳- ایجاد تجهیزات و تأسیسات گردشگری

۴- ایجاد پارک‌های سلامت

جدول ۱-۵

ردیف	شهرستان	جاذبه طبیعی	جاذبه انسانی
۱	آباد	سد قوس ایزد خواست - باغ‌های بهمن - باغ‌های صفاد	قلعه ایزد خواست - قلعه نارنجی - آثار قلعه کهنه - منزل شاه اسماعیل - عمارت کلاه فرنگی - قصر بهرام - کاروانسرای شاه عباس - امامزاده سلطان ابراهیم
۲	ارسنجان	قلعه برفگیر دال‌نشین (دل‌نشین) - آبگرم خیز - چشمه فهری - جنگل بناب ارسنجان - جنگل خلیل بیگ - درخت چند هزار ساله	مدرسه سعیدیه - شکفت ضحاک - پیر صفا - ایوان قدمگاه - مسجد جامع ارسنجان
۳	استهبان	آبشار درب آسیاب استهبان - باغستان‌های انجیر - تنگ بردانه - چشمه قصری و چشمه بکبک	قلعه دختر در کوه بنارک - قلعه روبال آسیاب‌های آبی - مسجد جامع - امامزاده شهباز - بازار قدیمی استهبان - منزل مقدس استهبان
۴	اقلید	تنگ براق - دریاچه کافر - قدمگاه سده - چشمه بالنگان - چشمه رسول‌الله و جنگل بصیران	سنگ نبشته تنگ براق - تپه نقاره‌خانه از دوره ساسانیان - امامزاده سید محمد
۵	بوانات	پارک حیات وحش توت سیاه - گردشگاه چهل چشمه	بل سوریان - امامزاده حمزه - بقعه محمد حنفیه - مسجد جامع سوریان - پیر کدویه
۶	پاسارگاد	جنگل سرنیران - سد سیبویه - رودخانه بلوار - تنگه پیرجویان - طبیعت کوهستانی	آرامگاه کوروش - آرامگاه کمبوجیه - زندان تخت سلیمان - امامزاده حسین
۷	جهرم	آبگرم سیمکان - چشمه دوغوره - آبشار خفر	مدرسه خان - مسجد جامع - مقبره جاماسب حکیم - قلعه گبری - بازار قدیمی - غار سنگ‌شکن - امامزاده حمزه
۸	خرم‌بید	گردشگاه بیدستان - گردشگاه منطقه چنار - گردشگاه قصر یعقوب - غار روستای شهید آباد	امامزاده ابراهیم - قصر بهرام گور - کاروانسرای قدیمی شهید آباد - قلعه و حمام گرگی
۹	خنج	آبگرم چاکازما - تنگ بیخویه تنگ نازک - غار چهل گزی - سد میرشریف	مقبره شاه فخرالدین - مقبره شیخ شعیب و قاضی حسن - شیخ ابونجم خنج - مناره شیخ دانیال خنجی - سردر مسجد جامع قدیمی
۱۰	داراب	چشمه جونجون - تنگ چک چک رستاق - آبشار فدای - تنگ رمبای - جنت شهر - تنگ روبال - تنگ کتویه - تنگ رغض - چشمه شاپور	قصر آینه - مسجد جامع - نقش رستم - مسجد سنگی - آتشکده آذرگو - دارابگرد - قصر بهرام - حمام سید صادق
۱۱	رستم	چشمه تنگ گجستان - تالاب سرآسیاب - چشمه مراسخون	آثار کورنگون، ایلامیان - دا، ودور (مادر و دختر) - درازان - شهر و کتیبه تل اشپید (۱۵۰۰ ق م)

ردیف	شهرستان	جاذبه طبیعی	جاذبه انسانی
۱۲	زرین دشت	آبگرم تلی چو - آبگرم درمو - رودخانه شرشر - برکه سفید - سد خسویه	قلعه دژ - میل نقاره خانه - تل سفیدک - امامزاده شاهزاده فضل الله - امامزاده شاه علمدار - قلعه مزایجان - امامزاده محمود خسویه
۱۳	سپیدان	پیست پولاد کف - چله گاه - چشمه شش پیر - تنگ تیز آب - برم فیروز	امامزاده شاه ابو الفتح - تپه تل بیضا - تپه اشنان - تپه شاه قلعه
۱۴	سروستان	چشمه آبگرم مهارلو - تنگ غیبی - چشمه ترنگ - باغ و چشمه رباط - تنگ خرمی پست چنار - منطقه قشقه	کاخ ساسانی - بقعه شیخ یوسف - قلعه انگشت گبری - قلعه برزو - مقبره شیخ بیضاوی
۱۵	شیراز	مهارلو - باغ عفیف آباد - باغ ارم - باغ دلگشا - بند بهمن بر رودخانه قره آغاج از دوره ساسانیان - هفت برم	خداخانه در مسجد جامع عتیق - مجموعه زندیه - مجموعه قوام - مجموعه مشیر - سعدیه - حافظیه - باباکوهی - خواجهی کرمانی - بازار، حمام و مسجد وکیل
۱۶	فراشبند	برم فرهاد - رودخانه دشت پلنگ - چشمه آبگرم دهرم - دشت جنبر - چشمه نوجین	چهار طاقی های ساسانیان - تپه نقاره خانه - تپه گنبد امامزاده شهید سید محمد - امامزاده علی حسین - امامزاده سید شجاع
۱۷	فسا	گردشگاه میان جنگل - منطقه جنگلی بهشت کوثر - گردشگاه چهل چشمه	امامزاده اسماعیل - غار گبری - تپه گلیان - آتشکده ساسانیان - قمع آتشکده - تل ضحاک
۱۸	فیروزآباد	باغ های گل میمند - جنگل بکر و کمتر دست خورده - سد تنگاب - چشمه آتشکده - تنگه خرقة	قلعه دختر - آتشکده اردشیر - امامزاده خرقة - حمام قدیمی گلشن
۱۹	فیروکارزین	چشمه و آبشار هفت آسیاب - سد سلمان فارسی - تنگ کارزین - قنات های قدیمی - آسیاب های قدیمی - تنگ کارزین	۴۸ امامزاده - قلعه گبری - نقش رستم مربوط به دوره پارتیان - شاهزاده ابوالقاسم سکه روان - قلعه گبری
۲۰	کازرون	دریاچه پریشان - رودخانه دالکی و شاپور - چشمه ساسان - گردشگاه میان کتل با گوزن زرد ایرانی	بیشاپور - سرمشهد - بل آبگینه - غار شاپور - امامزاده سید حسین - غار قبر مادر شاپور
۲۱	لارستان	کاخ و باغ نشاط لار - گردشگاه هرمودلار - رود شور لار (درمانی)	قلعه تاریخی پرویز اوز - قلعه ازدها پیکر - برج قبر مادر نادر - بازار قیصریه - امامزاده بریز - بل عباسی
۲۲	لامرد	تنگ ترمان - تنگ پدنو - آبگرم لامرد - تنگ رکن آباد	مجموعه تاریخی علی خانی - بقعه عفیف آباد - زیارتگاه سید میراحمد - حمام قدیمی اشکنان - آتشکده ساسانیان (رکن آباد)
۲۳	مهر	تنگ مهر - چک چک - تنگ خله و توکلی - تنگ خوزی - تنگ صادره - تنگ اهل شهر	شاه عمران - شاه باقر و شاه سیه الله - تمب زین - حمام های قدیمی - ستون های هخامنشی
۲۴	مروდشت	بهشت گمشده بند امیر سد درود زن - چشمه ابوالمهدی - رود کر	تپه ماد آباد در شمال شرق نی ریز - تخت جمشید - نقش رجب - نقش رستم - شهر استخر
۲۵	ممسنی	چشمه آبگرم - تنگ بوان - چشمه دیمه میل	میل ازدها (اشکانیان) - نقش بهرام - آتشکده اشکانیان
۲۶	نی ریز	دریاچه طشک نرگس و بختگان - دره پلنگان	مسجد جامع کبیر ۱۰۰۰ ساله نی ریز - منزل هوشنگ خان فاتح و باقر جاوید در نی ریز

درس سیزدهم توان‌های اقتصادی استان

استان فارس به دلیل داشتن آب و هوا و خاک مناسب معادن و منابع زیرزمینی، از توان‌های مطلوبی هم برخوردار است و می‌تواند در آینده به‌صورت یکی از استان‌های توسعه یافته کشور محسوب شود.

توانمندی‌های اقتصادی استان فارس

۱- توانمندی‌های کشاورزی: بخش کشاورزی در استان فارس نقش اساسی در تولید، اشتغال و امنیت غذایی کشور داشته و همچنین سهم عمده‌ای از تولید ناخالص ملی را به‌خود اختصاص می‌دهد و ۲۳ درصد شاغلان استان در بخش کشاورزی مشغول به فعالیت می‌باشند. فارس یکی از حاصلخیزترین استان‌های ایران از نظر کشاورزی است که به دلایل زیر از مناطق محوری کشور محسوب می‌شود:

الف) تنوع اقلیمی و گستردگی استان در حدود ۱۲۲۰۰۰ کیلومتر مربع

ب) وجود منابع بالقوه و بالفعل آب و خاک

پ) اراضی وسیع مرتعی و جنگلی (در حدود ۸/۵ میلیون هکتار) و زمینه مناسب برای تولیدات پروتئینی.

بخش کشاورزی در این استان به‌گونه‌ای است که بعضی از فراورده‌ها جنبه صادراتی و ارزآوری به خود گرفته‌اند؛ همچون گندم و انار و مرکبات. تعدادی از محصولات کشاورزی استان در کشور، رتبه‌های اول تا سوم را به خود اختصاص داده‌اند، حتی تولید و صادرات انجیر فارس در جهان رتبه اول را به خود اختصاص داده است.

شکل ۲۴-۵- محصول انار در نیریز

شکل ۲۵-۵ گندم، نماد کشاورزی در فارس

پرسش

شهرستان شما در کدام یک از تولیدات کشاورزی اعتبار بیشتری دارد؟ و کدام یک به خارج از شهرستان صادر می‌شود؟

۲- تجارت : مجموعه عواملی همچون موقعیت جغرافیایی منطقه، فراوانی تولید در زمینه کشاورزی، دامداری، پتروشیمی، صنایع دستی و نزدیکی به آب‌های گرم خلیج فارس سبب شده که از دیرباز تجارت و دادوستد در این منطقه رشد و توسعه بیابد. وجود تعداد زیاد واحدهای صنفی و بازرگانان فعال و حجم بالای صادرات کالاهای غیرنفتی و ...، گویای گردش چرخه بزرگ اقتصادی در این استان است که مسلماً واردات متقابل کالا، فناوری و سرمایه‌گذاری خارجی را در پی داشته و نقش مهمی در پیشبرد توسعه اقتصادی استان خواهد داشت. اقتصاد تجاری در این استان به دلایلی همچون تأسیس راه آهن شیراز به اصفهان و سابقه بازرگانی و صادراتی اهمیت دارد.

همچنین استان فارس دارای توانمندی‌هایی در زمینه دامداری و دامپروری، منابع معدنی و نفت و گاز می‌باشد که در فصل آینده با آن آشنا خواهید شد.